

Autor habilitační práce: Lenka Naldoniová

Název: *Vladimír Vernadskij a jeho cesta od biosféry k noosféře. Přírodovědec mezi filosofií a náboženstvím.*

Vydavatelství: Pavel Mervart

ISBN: 978-80-7465-691-0

Abstrakt

Habilitační práce *Vladimír Vernadskij a jeho cesta od biosféry k noosféře. Přírodovědec mezi filosofií a náboženstvím* se zaměřuje na rekonstrukci a syntetickou prezentaci díla Vladimíra Ivanoviče Vernadského (1863–1945) a interpretuje jeho přírodovědecké práce v kontextu západního myšlení a ruské náboženské filosofie. Klade důraz na centrální pojmy Vernadského vědecké práce – biosféru, živou hmotu a noosféru. Biosféra je zde chápána jako dynamický systém Země, zahrnující živé organismy i neživé prostředí; pojem živé hmoty označuje kvantifikovaný souhrn všech živých organismů, který Vernadskij odlišil od obecnějšího pojmu „život“; a noosféra představuje novou geologickou etapu, v níž se vědecké poznání a lidská činnost stávají planetární silou přetvářející biosféru.

Přestože se Vernadského pojmy *biosféra* a *živá hmota* staly běžnou součástí vědeckého slovníku, jazyková bariéra dodnes omezuje přístup k jeho dílu jako celku. Významná část jeho textů nebyla přeložena a jeho myšlenky jsou mimo ruskojazyčné prostředí často známy jen zprostředkovaně nebo ve zjednodušené podobě.

Habilitační práce si klade čtyři základní cíle:

1. **Celistvé poznání.** Ukázat, že Vernadského vědecká práce, i přes své mezioborové přesahy, nesnížila úroveň odbornosti v jednotlivých disciplínách, ale naopak jim dala nový smysl, rozpoznatelný teprve v širším historickém rámci. Celistvé poznání je nezbytným předpokladem pro pochopení noosféry, která vyžaduje komplexní myšlení propojující racionalitu a intuici.
2. **Iracionality a objektivita.** Prokázat, že Vernadského osobní iracionální prožitky nenarušily objektivitu jeho vědeckých poznatků („empirických zobecnění“), nýbrž se staly tvůrčím zdrojem ideálu, jenž se měl naplnit v podobě Institutu živé hmoty. První kroky k tomuto ideálu vedly přes založení oboru biogeochemie a zřízení biogeochemické laboratoře.

3. **Etika.** Představit etickou dimenzi Vernadského myšlení, zejména v kontextu bratrstva Prijutino, které kladlo důraz na přátelství a společenskou odpovědnost jako základní hodnoty vědecké práce. Vernadskij se po celý život řídil stálými morálními zásadami, bez ohledu na politické okolnosti, které s nimi často byly v rozporu. Tyto zásady se utvářely v prostředí rodiny, bratrstva a osobních vztahů, přičemž právě přátelství hrálo klíčovou roli v jeho životních rozhodnutích.
4. **Univerzalita.** Zdůraznit univerzální rozměr Vernadského myšlení, který se rozvíjel během jeho zahraničních pobytů a spolupráce s vědci v Paříži a Praze. Vernadskij chápal vědu jako univerzální jazyk lidstva a jeho vlastní práce se stala mostem mezi ruskou a západní vědeckou tradicí.

Tyto čtyři cíle sjednocuje téma biosféry a noosféry, které propojuje různé dimenze Vernadského myšlení – od empirického výzkumu a vědecké systematiky až po etickou odpovědnost a filosofickou reflexi vědy jako součásti života.